

νομίσματα χρυσᾶ, (διότι περὶ νομισμάτων βυζαντινῶν πρόκειται) 7.300.000. Ὑπολογίζοντες τὴν ἐσωτερικὴν ἀξίαν τοῦ νομίσματος εἰς φράγκα χρυσᾶ 14, θὰ ἔχωμεν 102.200.000 φράγκα χρυσᾶ, ἧτοι δραχμὰς σημερινὰς περίπου 3.570.000.000. Σημειωτέον ὅτι, κατὰ τὰς πληροφορίας τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Radulphus de Coggeshall (*Chronicon Anglicanum, Rerum Britannicarum Medii Aevi Scriptores*, ἐν Λονδίῳ, 1875, σελ. 150) ἡ ἡμερησία πρόσοδος τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου ἀνήρχετο, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τετάρτης σταυροφορίας, εἰς τριάκοντα χιλιάδας ὑπέρπυρα.

Περὶ τῶν σχέσεων τοῦ Βυζαντίου μετὰ τῶν Ῥώσων καὶ τῆς ὀρωσικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει παροικίας δὲν σημειώνει τίποτε ὁ συγγραφεὺς. Εἶναι γνωστὸν ὅτι αἱ παλαιότεραι ἐμπορικαὶ συνθήκαι τῶν Βυζαντινῶν μετὰ τῶν Ῥώσων τὰς ὁποίας διέσωσε, τὸ Χρονικὸν τοῦ Ψευδο-Νέστορος (βλ. προχείρως L. Léger, *Les anciennes civilisations slaves*, σελ. 62-65), εἶναι τῶν ἐτῶν 911 καὶ 944. Ἡ παροικία τῶν Ῥώσων εὐρίσκετο εἰς τὴν συνοικίαν τοῦ Ἁγίου Μάμαντος. Πρὸβλ. J. Pargoire, *Saint-Mamas le quartier des Russes à Constantinople*, *Échos d'Orient*, τόμ. 11 (1908), σελ. 203-210. A. Vasiliev, *Economic relations between Byzantium and old Russia*, *Journal of economic and business history*, τόμ. 4 (1931-1932), σελ. 314-334.

ΔΙΟΝ. Α. ΖΑΚΥΘΗΝΟΣ

Jean Dubois, Le Préambule des Diplômes byzantins jusqu'à la fin du XIIIe siècle. École Nationale des Chartes, Position des thèses soutenues par les élèves de la promotion de 1936 pour obtenir le diplôme d'archiviste paléographe. Nogent-Le-Rotrou, 1936, σελ. 27-35.

Κατὰ τὴν κρατοῦσαν παρὰ τῇ Ἐcole des Chartes τῶν Παρισίων συνήθειαν, ὁ κ. Dubois ἐδημοσίευσε περίληψιν μακρᾶς καὶ λεπτομεροῦς ἐργασίας του περὶ τῶν προοιμίων τῶν βυζαντινῶν ἐγγράφων, τὴν ὁποίαν ὑπέβαλεν εἰς τὴν εἰρημένην σχολὴν ὡς ἐναίσιμον διατριβήν.

Τὸ θέμα, τὸ ὁποῖον πραγματεύεται ὁ συγγραφεὺς, εἶναι ἐκ τῶν μᾶλλον πρωτοτύπων τῆς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη διὰ νέων ἐργασιῶν προαχθείσης Διπλωματικῆς τῶν Βυζαντινῶν. Ὁ κ. Dubois διαιρεῖ τὴν διατριβήν του εἰς τρία μεγάλα μέρη, τῶν ὁποίων προτάσσει Εἰσαγωγὴν περὶ τῆς βυζαντινῆς Διπλωματικῆς ἐν γένει. Τὸ πρῶτον μέρος ἀφιεροῦται εἰς τὴν μελέτην τῆς φύσεως τοῦ προοιμίου τοῦ βυζαντινοῦ ἐγγράφου. Ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει γίνεται λόγος περὶ τοῦ περιεχομένου καὶ τῆς μορφῆς τῶν προοιμίων, ἰδίᾳ περὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν θεμάτων, περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκθέσεως καὶ τῶν πηγῶν,

τῆς γλώσσης καὶ γενικώτερον περὶ τοῦ ὕφους αὐτῶν. Ἐν τῷ τρίτῳ μέρει ἐξετάζεται ἡ ἱστορία τοῦ προοιμίου μέχρι τοῦ ἔτους 1282.

Δὲν εἶναι βεβαίως δυνατόν νὰ κρίνωμεν τὴν ὅλην ἐργασίαν ἀπὸ τὴν δημοσιευομένην συντομωτάτην περίληψιν. Ὁ κ. Dubois, τοῦ ὁποίου γνωρίζομεν καλῶς τὴν μεθοδικότητα καὶ τὴν ἀρτίαν φιλολογικὴν παρασκευὴν, εἰργάσθη ἐν τῇ École des Hautes Études παρὰ τῇ καθηγητρίᾳ Δεσπ. Germaine Rouillard καὶ εἶχεν εἰς τὴν διάθεσίν του τὰς φωτογραφίας τῶν ὑπ' αὐτῆς ἐκδιδομένων ἐγγράφων τῆς Λαύρας.

Δὲν γνωρίζομεν διατὶ ὁ συγγραφεὺς σταματᾷ τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας τοῦ προοιμίου εἰς τὸ ἔτος 1282. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι μετὰ τὸν θάνατον Μιχαὴλ τοῦ Η', κυρίως ὅμως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διαδόχου τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Β', τὰ προοίμια τῶν χρυσοβούλλων γίνονται πτωχότερα. Νομίζομεν ὅμως ὅτι ἡ τελευταία αὕτη περίοδος τῆς παρακμῆς ἔπρεπε νὰ τύχῃ λεπτομεροῦς ἐρεύνης. Διὰ τοῦτο ἐκφράζομεν τὴν εὐχὴν, ὅπως κατὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς πραγματείας του ὁ φίλος κ. Dubois προσθέσῃ καὶ τελευταῖον κεφάλαιον περὶ τοῦ προοιμίου μέχρι τοῦ ἔτους 1453.

ΔΙΟΝ. Α. ΖΑΚΥΘΗΝΟΣ

Ἀντωνίου Σιγάλα, Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς γραφῆς. Θεσσαλονίκη 1934
Σελ. 327 + VI.

Ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον ὁ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Θεσσαλονίκης καθηγητὴς τῆς παπυρολογίας καὶ παλαιογραφίας κ. Ἀντώνιος Σιγάλας μᾶς δίδει εἰς 327 σελίδας τὴν ἱστορίαν τῆς γραφῆς μας ἀπὸ τῶν ἀρχῶν αὐτῆς μέχρι τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, τοῦ αἰῶνος τῆς τυπογραφίας.

Παιδαγωγικώτατα καὶ μεθοδικώτατα ὁ συγγραφεὺς εἰσάγει τὸν ἀναγνώστην εἰς τὸ κύριον θέμα ἀρχίζων ἀπὸ τὴν γένεσιν τῆς γραφῆς καὶ τοὺς προδρόμους της εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωὴν τῶν πρωτογόνων ἀνθρώπων — πρωτόγονα σχεδιάσματα, συνθηματικά σημεῖα, μαγικά σύμβολα, ἰδιογραφία, φωνητικὴ γραφὴ — ἐξετάζων δὲ λεπτομερῶς τὴν Ἑλληνικὴν γραφὴν καθ' ὅλας τὰς φάσεις τῆς μακρᾶς ἱστορίας της καὶ ἐξαντλῶν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως τὸ θέμα του, μᾶς δίδει ἐν τέλει δύο παραρτήματα. Εἰς τὸ πρῶτον παρέχει συμπληρωτικὰς πληροφορίας περὶ ὄλων τῶν γραπτῶν παραστάσεων καὶ συστημάτων, τὰ ὁποῖα ἔγιναν ἀναγκαῖα εἰς τὴν γραπτὴν ἐκδήλωσιν τῶν Ἑλλήνων — βραχυγραφία, στενογραφικὰ συστήματα, κρυπτογραφικά, σημεῖα τῆς στίξεως καὶ τοῦ τονισμοῦ, ἀριθμητικὰ σύμβολα, ἀρχικὰ γράμματα κ.τ.λ. Εἰς τὸ δεύτερον ὁμιλεῖ ἐκτενέστερον διὰ τὰ συριστικὰ σάδε καὶ σάμεχ. Πίναξ λέξεων καὶ πραγμάτων συμπληρῶναι τὸ βιβλίον.